

عَالَمِ الْحَقِّ وَالْحَقِّ عَلِي
علی با حق است و حق با علی

رنگ های
حضرت
علی

سرشناسه	: تنقی، ابراهیم بن محمد، ۲۰۰ - ۲۸۳ ق.
عنوان قراردادی	: الغارات فارسی
عنوان و نام پدیدآور	: رنج‌های حضرت علی علیه‌السلام / نویسنده ابراهیم تنقی؛ مترجم علی یزدی.
مشخصات نشر	: ارومیه: ادیبان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۴۲۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۸-۹۹-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - جنگ‌ها
موضوع	: Wars -- Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661
موضوع	: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - اصحاب
موضوع	: Ashab -- *Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661
موضوع	: معاویه بن ابی سفیان، خلیفه اموی، ۲۰ قبل از هجرت - ۶۰ ق.
شناسه افزوده	: عبدالحمیدی، علی، ۱۳۶۲، ویراستار
رده بندی کنگره	: BP۲۷۶۹/۱۳۹۶ ۲۰۴۱ غ/ع
رده بندی دیویی	: ۹۵۱/۲۹۷
شماره کتابشناسی، مل	: ۳۷۷۲۵۶

رنج‌های حضرت علی (علیه‌السلام) ترجمه کتاب شریف الغارات

تألیف: بواسحاق ابراهیم بن محمد بن سعید بن هلال تنقی

ترجمه حاجت الاسلام یزدی

تقریظ آیت الله العظمی منتظری

ویرایش و تصحیح متون فارسی: عباس عبدالحمیدی

دکتر احسان پور

تصحیح متون عربی: دکتر مبدع اوغر

صفحه آرای: سهیلا گرنه زاده

طرح جلد: علی عباس نژاد

ناشر: ادیبان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

تعداد صفحه و قطع: ۶۲۴ / وزیری

نوبت و تاریخ چاپ: اول / ۱۳۹۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۵۸-۹۹-۹

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق محفوظ و متعلق به مرکز پخش محراب علم می‌باشد.

قم: خیابان صفاییه، کوچه ۲۸، پلاک ۱۴۳، ساختمان کوثر، طبقه اول، واحد ۲

تلفن مرکز پخش: ۰۲۹ ۲۹۰ ۷۰۲۹ و ۰۹۱۹ ۷۶۷۸ ۳۷۷۴ ۰۲۵

فهرست

۹۳	اقسام غلو	۹	مقدمه ناشر
۹۴	اقسام شک	۱۱	مقدمه مترجم
۹۴	اقسام شبهه	۱۲	جایگاه علمی الغارات
۹۵	تفاق و اقسام آن	۱۳	مروری بر کتاب الغارات
۹۵	نرمش و سست‌انگاری و اقسام آن	۱۵	مشایخ روایی ابواسحاق... محمد ثقفی
۹۶	غضب و اقسام آن	۱۶	مؤلف از نگاه علمای شیعه
۹۶	طمع و اقسام آن	۲۰	مؤلف از نگاه متفکران اهل سنت
۹۸	اندرزهای علی علیه السلام به کمال	۲۱	اهمیت کتاب الغارات
۹۸	اقسام مردم	۲۲	نسخه‌های چاپی الغارات
۹۹	ارزش والای دانش	۲۳	نویسنده الغارات و وابستگی مذهبی ایشان
۹۹	رزش دانشمندان	۲۴	آثار و تألیفات ابواسحاق... محمد ثقفی
۹۹	اقسام دانش‌پوهان	۲۴	نسخه‌های چاپی الغارات
۱۰۰	پیامی از رهبران الهی	۲۵	ترجمه‌های الغارات
۱۰۱	خبرهای از امیر المؤمنین علی علیه السلام	۲۷	خطبه علی علیه السلام بعد از جنگ نهروان
۱۰۵	کیفیت درود رستاد بر پیامبر	۲۹	خبر از فتنه‌های آینده
۱۰۶	دعا برای پیروان علیه السلام	۳۰	خبر از فتنه‌های بنی امیه
۱۰۷	ویژگی‌های ظاهر و باطن پیامبر	۳۲	ضرورت اطاعت از اهل بیت پیامبر
۱۰۸	توصیف خداوند در کلام علی علیه السلام	۳۲	سرانجام تلخ و دردناک بنی امیه
۱۱۱	سخنان علی علیه السلام درباره یاران	۳۴	سخنان علی علیه السلام درباره غنی و باهله
۱۱۴	گفتگوی ابن کواء با علی علیه السلام	۳۶	مراجعت علی علیه السلام به کوفه پس از نبرد با خوارج
۱۱۹	سخنان علی علیه السلام درباره روح	۳۸	ورود علی علیه السلام به کوفه
۱۲۱	توضیح درباره شب قدر	۴۰	بسیج کردن علی علیه السلام مردم کوفه را برای جهاد
۱۲۳	سؤالات حاکم روم از معاویه	۴۷	روش علی علیه السلام در بیت‌المال
۱۲۷	آینده‌نگری علی علیه السلام	۵۴	گفتگوی عقیل با معاویه ابن ابی سفیان
۱۲۷	گفتگوی علی علیه السلام با مردم شام	۶۵	زندگی خصوصی علی علیه السلام
۱۲۹	نامه علی علیه السلام به معاویه	۸۱	کارگزاران علی علیه السلام
۱۳۸	جواب معاویه به نامه علی علیه السلام	۸۷	سخنی از سخنان علی علیه السلام
۱۴۰	جواب علی علیه السلام به نامه معاویه	۸۸	تعریف جامع از اسلام
۱۴۲	خبر مصر	۹۱	شناخت پایه‌های ایمان
۱۴۴	حکومت قیس بن سعد انصاری علیه السلام در مصر	۹۱	اقسام یقین
۱۴۹	نامه معاویه به قیس بن سعد	۹۱	اقسام عدل
۱۵۰	پاسخ قیس بن سعد به جواب نامه معاویه	۹۲	اقسام جهاد
۱۵۱	نامه دوم معاویه به قیس بن سعد	۹۲	شناخت اقسام کفر

- ۲۱۳ ارسال دو نامه عمروعاص و معاویه به علی (ع)
- ۲۱۳ جواب علی (ع) به نامه محمد بن ابی بکر
- ۲۱۴ جواب نامه معاویه توسط محمد بن ابی بکر
- ۲۱۵ جواب نامه عمروعاص توسط...
- ۲۱۶ یورش عمرو بن عاص به مصر
- ۲۱۷ کشته شدن محمد بن ابی بکر (ع)
- ۲۲۰ باخبر شدن عایشه از شهادت برادرش محمد
- ۲۲۱ خیانت معاویه بن حذیف در...
- ۲۲۳ خبر قتل محمد بن ابی بکر و...
- ۲۲۴ رسیدن خبر شهادت محمد بن ابی بکر
- ۲۲۸ سخنرانی علی (ع) بعد از شهادت محمد
- ۲۲۹ نامه علی (ع) به عبدالله بن عباس والی بصره
- ۲۳۰ جواب عبدالله بن عباس به نامه علی (ع)
- ۲۳۱ شخصیت محمد بن ابی بکر در کلام علی (ع)
- ۲۳۱ علت بی تابی علی (ع) در مرگ محمد
- ۲۳۲ نامه امیرالمؤمنین علی (ع) به یارانش بعد از...
- ۲۴۸ داستان مرج مرینا
- ۲۵۱ قتل محمد بن ابی حذیفه بن عتبة بن...
- ۲۵۲ خبر بنی ناحیه
- ۲۵۲ تقسیم‌بندی بنی ناحیه توسط علی (ع)
- ۲۵۴ گفتگوی خزیم بن راشد با علی (ع)
- ۲۶۰ نامه علی (ع) به کارگزاران خود
- ۲۶۲ نامه قرظۀ بن کعب به علی (ع)
- ۲۶۳ جواب نامه قرظۀ بن کعب توسط علی (ع)
- ۲۶۴ نامه علی (ع) به زیاد بن خصفه
- ۲۷۱ گزارش زیاد بن خصفه به علی (ع)
- ۲۷۲ نامه علی (ع) به عبدالله بن عباس
- ۲۷۳ نامه علی (ع) به زیاد بن خصفه
- ۲۷۶ نامه عبدالله بن عباس به معقل بن قیس
- ۲۷۸ فرار خزیم از میدان جنگ
- ۲۷۸ نامه معقل به علی (ع)
- ۲۷۹ جواب علی (ع) به نامه معقل
- ۲۸۰ تعقیب خزیم توسط معقل بن قیس
- ۲۸۲ گفتگوی خزیم با مسیحیان
- ۲۸۲ نامه علی (ع) به معقل بن قیس
- ۲۸۳ جنگ با خزیم و هلاکت او
- ۲۸۶ کشته شدن خزیم به دست نعمان بن صُهبان
- ۲۸۷ نامه معقل بن قیس به علی (ع)
- ۲۸۹ نامه علی (ع) به مصقله
- ۲۹۲ سخنان علی (ع) درباره مصقله
- ۱۵۲ جواب قیس بن سعد به نامه دوم معاویه
- ۱۵۳ دیسه معاویه بر علیه قیس
- ۱۵۴ مخالفت علی (ع) با عزل قیس
- ۱۵۵ نامه قیس به علی (ع)
- ۱۵۵ نامه علی (ع) به قیس بن سعد
- ۱۵۶ نامه قیس به علی (ع)
- ۱۵۷ عزل قیس بن سعد از مصر و...
- ۱۵۸ سخاوت قیس بن سعد
- ۱۶۰ ورود قیس به مدینه
- ۱۶۰ ورود قیس به همراه سهل بن حنیف به کوفه
- ۱۶۰ سیمای تاه از شخصیت قیس بن سعد
- ۱۶۱ فضائل قیس بن سعد
- ۱۶۲ خبر و... محمد بن ابی بکر به مصر و...
- ۱۶۵ نامه محمد بن ابی بکر به علی (ع)
- ۱۶۶ جواب علی (ع) به محمد بن ابی بکر
- ۱۶۷ نامه علی (ع) به محمد بن ابی بکر
- ۱۶۸ پرسش و پاسخ محمد بن ابی بکر با علی (ع)
- ۱۶۸ سؤال محمد بن ابی بکر
- ۱۶۹ جواب علی (ع)
- ۱۷۰ تبیین معارف دین برای مردم مصر
- ۱۷۳ ثمره تفویض الهی
- ۱۷۴ ترس از مرگ
- ۱۸۱ در نماز و وضوء
- ۸۴ درباره وصیت
- ۱۸۶ درباره روزه و اعتکاف
- ۱۸۷ سرقت نوشته‌های علی توسط معاویه
- ۱۹۰ سرگذشت محمد بن ابی بکر
- ۱۹۱ درخواست علی (ع) از مالک اشتر...
- ۱۹۱ نامه علی (ع) به مالک اشتر
- ۱۹۲ حرکت مالک اشتر به کوفه
- ۱۹۲ حرکت مالک اشتر به مصر
- ۱۹۳ خبر قتل اشتر و حکومت او بر مصر
- ۱۹۴ توصیف زیبایی مالک اشتر در نامه علی (ع)
- ۱۹۵ شهادت مالک اشتر
- ۱۹۷ آگاهی یافتن علی (ع) از شهادت مالک
- ۲۰۰ ناراحتی محمد بن ابی بکر از...
- ۲۰۱ نامه محمد بن ابی بکر به علی (ع)
- ۲۰۷ نامه معاویه به مسلمۀ بن مخلد انصاری و...
- ۲۱۱ فرستادن معاویه عمرو بن عاص را به سوی مصر
- ۲۱۱ نامه‌نگاری‌های عمروعاص و معاویه با...

- جواب نامه مصقله توسط برادرش ۲۹۳
- سروده‌ای درباره بنی‌ناجیه ۲۹۴
- سرگذشت عبدالله بن عامر حضرمی در بصره ۲۹۷
- نظرخواهی معاویه از عمرو بن عاص ۲۹۹
- جواب عمرو بن عاص به نامه معاویه ۳۰۱
- احضار دوباره عبدالله بن عامر حضرمی ۳۰۱
- حرکت عبدالله بن عامر به سوی بصره ۳۰۲
- سخنان ضحاک بن عبدالله هلالی ۳۰۳
- جواب عبدالله بن خازم سلمی به ۳۰۴
- پاسخ دندان‌شکن ضحاک به ابن خازم ۳۰۵
- نامه معاویه به مردم بصره ۳۰۶
- مخالفت با عبدالله حضرمی ۳۰۸
- نامه ضحاک بن عباس عبدی به معاویه ۳۰۸
- پاسخ معاویه به نامه ضحاک ۳۰۹
- حمایت ضحاک از ابن حضرمی ۳۰۹
- مخالفت مثنی بن مخزبه عبدی با ۳۱۰
- درخواست کمک ابن حضرمی از ۳۱۰
- ناراحتی فرماندار بصره از ۳۱۱
- ملاقات زیاد بن عیید با صبرة بن شیمان ازدی ۳۱۲
- نامه زیاد به عبدالله بن عباس ۳۱۳
- گفتگوی زیاد با ابوالأسود ۳۱۴
- تسلط ابن حضرمی بر بصره و ۳۱۵
- حمایت شیمان از علی ۳۱۶
- گفتگوی شبث بن ربعی با علی ۳۱۸
- دستور علی به امین مجاشعی ۳۲۰
- سخنرانی امین در بین قوم خود ۳۲۱
- نامه زیاد به علی ۳۲۳
- حضور جاری بن قدامه در بصره ۳۲۴
- نامه علی به یارانش در بصره ۳۲۶
- درگیری ابن حضرمی با زیاد و جاریه ۳۳۱
- کشته شدن ابن حضرمی ۳۳۳
- سخن علی درباره کوفه ۳۳۵
- غارث ضحاک بن قیس و رویارویی حجر ۳۳۷
- نامه معاویه به مردم شام ۳۳۸
- دیدگاه حبیب بن مسلم ۳۳۹
- نامه عماره به معاویه ۳۴۰
- احضار حجر بن عدی توسط علی ۳۴۳
- نامه عقیل بن ابی طالب به علی ۳۴۴
- پاسخ علی به نامه عقیل ۳۴۶
- سخنان ضحاک بن قیس در کوفه ۳۴۹
- سخنان عبدالرحمن بن عیید با ضحاک ۳۵۰
- حکایتی از ضحاک بن قیس ۳۵۴
- سخن علی درباره شهادت خویش ۳۵۶
- غارثگری و حمله نعمان بن بشیر انصاری بر ۳۵۸
- گفتگوی علی با نعمان و ابوهریره ۳۵۹
- پاسخ علی به ابوهریره و نعمان ۳۵۹
- بازگشت ابوهریره به شام و فرار نعمان ۳۶۰
- خطبه علی در نکویش مردم کوفه ۳۶۴
- سخنان عدی بن حاتم ۳۶۵
- پیکار مالک با نعمان ۳۶۶
- نامه مالک بن کعب به علی ۳۶۸
- قضیه دومة الجندل و داستان ابن عثبه ۳۷۱
- حمله سفیان بن عوف غامدی به انبار و ۳۷۳
- درگیری و نزاع سفیان بن عوف با مردم انبار ۳۷۵
- شهادت اشرس بن حسان ۳۷۶
- سخنرانی علی ۳۷۸
- سعید بن قیس در نخله ۳۷۸
- ناراحتی علی و نامه ایشان به مردم کوفه ۳۷۹
- نامه زیاد در راه خدا ۳۸۱
- دعای مبارزه و سرزنش از ۳۸۱
- مظلومت امام و دلالت شکست کوفیان ۳۸۳
- ایزاز وفادار و سید بن عقیف به علی ۳۸۳
- علی در رجب ۳۸۴
- حمایت حجر بن عدی ۳۸۷
- علل شکست کوفیان در کلام ۳۸۸
- اقسام مساجد کوفه و ویژگی‌های آن ۳۸۹
- انتصاب قیس بن سعد به ۳۹۲
- نامه‌نگاری بین علی و معاویه ۳۹۳
- آینده دردناک مردم ۳۹۴
- سرزنش مردم کوفه در خطبه علی ۳۹۵
- جواب کوبنده علی به اشعث بن قیس ۳۹۶
- حمایت ابویوب خالد از علی ۳۹۷
- حمایت علی از غیر اعراب مسلمان ۳۹۹
- عوامل نابودی انسان ۴۰۰
- اوقات نماز ۴۰۱
- هجرت و جهاد حقیقی؟ ۴۰۲
- حمله یزید بن شجرة رهاوی به مردم مکه و ۴۰۴
- اطلاع قثم بن عباس از تحرکات شامیان ۴۰۷
- سخنان ابو سعید خدری ۴۰۸
- نامه علی به قثم ۴۰۹

- ورود یزید بن شجره به مکه ۴۱۰
- برپایی نماز به امامت شیبه بن عثمان ۴۱۲
- ورود سپاه علی (ع) به مکه ۴۱۲
- سخنرانی علی (ع) برای مردم کوفه ۴۱۳
- عیبجویان و دشمنان علی (ع) ۴۱۴
- اول: عمرو بن عاص ۴۱۴
- روانشناسی عمرو بن عاص ۴۱۴
- دوم: مغیره بن شعبه ۴۱۵
- سوم: ولید بن عقیقه ۴۱۶
- کسانی که از علی (ع) جدا شدند ۴۱۹
- یکم: مناب بن جندب ۴۱۹
- عباس بن علی (ع) از صعصعه بن صوحان ۴۲۰
- داستان یزید بن حُجَّبه ۴۲۱
- دوم: یزید بن حُجَّبه ۴۲۱
- سوم: هُجَّع بن عبد الله بن بدالرحمان ۴۲۷
- چهارم: قعقاع بن شوره ۴۲۷
- پنجم: نجاشی شاعر ۴۲۸
- نجاشی در بارگاه معاویه بن ابی سفيان ۴۳۱
- گفتگوی خویشاوندان نجاشی با علی (ع) ۴۳۲
- گفتگوی معاویه با ابوالعریان هثم بن ۴۳۹
- بیان فضائل علی (ع) در نزد معاویه ۴۴۱
- ششم: عقیل بن ابی طالب ۴۴۳
- هفتم: حنظله کاتب ۴۴۶
- هشتم: ابن العشبه و وائل بن حجر حضرمی ۴۴۷
- تفرقه یاران علی (ع) ۴۴۸
- دشمنی مردم بصره با علی (ع) ۴۴۸
- نهم: مطرف بن عبدالله بن شحیر ۴۴۹
- دشمنی قهقاء با علی (ع) ۴۵۱
- دهم: اسود بن یزید و مسروق بن اجدع ۴۵۱
- یازدهم: ابوبرده بن ابی موسی اشعری ۴۵۲
- دوازدهم: ابوعبدالرحمن سلمی ۴۵۳
- مخالفان علی (ع) در حجاز ۴۵۴
- سیزدهم: قبیصة بن ذؤیب ۴۵۷
- چهاردهم: عروة بن زبیر ۴۵۷
- پانزدهم: الزهري ۴۵۸
- شانزدهم: سعید بن مسیب ۴۵۹
- هفدهم: عمر بن ثابت ۴۶۰
- هیجدهم: مکحول ۴۶۰
- سخنان علی (ع) ۴۶۱
- حرکت بُسر بن ابی ارقطه و حمله و تاراج او ۴۶۷
- نامه عبيدالله بن عباس به علی (ع) ۴۶۸
- ناراحتی علی (ع) از ۴۶۹
- گفتگوی علی (ع) با یزید بن قیس ۴۷۱
- عدم توجه مردم یمن به نامه علی (ع) ۴۷۲
- نامه مخالفان علی (ع) به معاویه ۴۷۳
- بُسر بن ارقطه و تهدید مردم مدینه ۴۷۸
- جابر بن عبدالله انصاری و بُسر بن ابی ارقطه ۴۷۹
- بُسر بن ابی ارقطه در مکه ۴۸۱
- بُسر بن ابی ارقطه در طائف ۴۸۳
- بُسر بن ابی ارقطه در بنی‌کنانه ۴۸۷
- بُسر بن ابی ارقطه در نجران ۴۸۸
- سرزنش عبيدالله بن عباس و ۴۹۱
- حرکت جاریه بن قدامه ۴۹۳
- نامه علی (ع) به اهل یمن ۴۹۸
- داستان وائل بن حُجر حضرمی ۵۰۰
- تعقیب بُسر توسط جاریه بن قدامه ۵۰۳
- آمدن عبيدالله بن عباس و سعید بن ۵۰۴
- عبيدالله بن عباس و سعید بن نمران در کوفه ۵۰۵
- جاریه بن قدامه در مکه ۵۱۰
- جابه در مدینه ۵۱۲
- جاریه بن قدامه در کوفه ۵۱۵
- ربیع بن ابی ارقطه در یمامة ۵۱۵
- معاویه در کوفه ۵۱۶
- داستان زیاد بن عبيدالله بن معاویه ۵۱۷
- دشنام بُسر بن ارقطه به علی (ع) ۵۲۰
- پاسخ ابوبکره به بُسر ۵۲۱
- نامه بُسریه زیاد ۵۲۱
- انصراف بُسر از کشتن فرزندان زیاد ۵۲۱
- اجتماع دوستان معاویه در نُخَیله ۵۲۳
- گفتگوی ابوهزیره با جوان کوفی ۵۲۴
- سرسپردگی زیاد به معاویه ۵۲۵
- گفتگوی معاویه با عبيدالله بن عباس ۵۲۶
- فهرست الفبایی آیات ۵۲۷
- فهرست اعلام اشخاص ۵۳۳
- فهرست اماکن ۵۶۹

مقدمه مترجم

الحمد لله رب العالمين، ثم الصلاة والسلام على سيدنا ونبينا محمد وآله الطيبين الطاهرين. بعد از نبرد صفین و موضوع نکمات، معاویه بن ابی سفیان خود را به عنوان خلیفه در دمشق معرفی کرد و شروع به فتنه و فساد در شهرها و ناطق تحت امر امیر المؤمنین علی علیه السلام نمود. او گروهی از کارگزاران فاسد را مأمور کرد، تا افراد را اسیر کرده و بر شهرهایی در عراق و حجاز شبیخون بزنند، قتل و غارت نمایند، در شهرها آتش بزنند و ناامنی ایجاد نمایند و حکومت آن حضرت را تضعیف سازند.

در کتب تاریخ از این حملات به عنوان «غارات» تعریف و تحسین شده است و غارات در این جا به معنی شبیخون و حمله غافلگیرانه می باشد که موجب سلب امنیت و آسایش مردم می شدند و در ارکان حکومت مرکزی تزلزل ایجاد می نمودند. این حملات و وحشیگری ها موجب نا ارامی و ناامنی و ترک خانه و کاشانه و مهاجرت مردم می شد و برای حضرت علی علیه السلام مشاوری پدید آوردند؛ و مورخان و محققان اسلامی در آثار و نوشته های خود در قرون مختلف از این حوادث سخن گفته اند و مختصر و مفصل این وقایع را شرح داده اند و بی رحمی ها و جنایات و قساوت آن ها را بازگو نموده اند. امیر المؤمنین علی علیه السلام در خطبه های خود در این موضوع سخن گفته است.

یکی از کسانی که در این مورد به تفصیل کتابی خاص به رشته تحریر درآورده، محدث و مؤلف بزرگ محمد بن ابراهیم ثقفی است. او در کتاب الغارات اخبار و روایات وارده در باب غارتگری های معاویه را گردآوری کرده و اطراف و جوانب آن را مورد بررسی قرار داده و مطالب مفید دیگری هم بر آن افزوده است.

کتاب الغارات، یکی از کهن ترین متون عربی و اسلامی درباره شیوه و آداب کشورداری علی علیه السلام و نیز غارتگری ها و خراب کاری های معاویه بن ابی سفیان در قلمرو حکومت علی علیه السلام پس از جنگ

نهروان تا شهادت آن حضرت است که می‌تواند در این مورد پاسخگوی نیاز محققان و مؤلفان باشد.

مؤلف جلیل‌القدر نام کتاب خود را با الهام از امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) الغارات برگزیده است، آن‌جا که علی (علیه السلام) نافرمانی کوفیان را نکوهش کرده و می‌فرماید:

«فَتَوَاضَعْتُمْ وَ تَخَذَلْتُمْ حَتَّى شُنْتُ عَلَيْكُمُ الْغَارَاتُ وَ مُلِكتْ عَلَيْكُمُ الْأَوْطَانُ»^۱

«شما سستی به خرج دادید، و خواری و ذلت را پذیرفتید، تا آن‌که دشمن پی در پی به شما حمله کرد و احوالتان غارت شد و سرزمین‌های شما را تصرف کرد». این کتاب در برخی منابع به نام «غارات و در بعضی دیگر، به نام الاسفار والغارات ثبت شده است؛ ولی در میان علماء و محافل علمی به الغارات معروف است.^۲

همانطور که سابقاً شد، الغارات از متون کهن و آثار بسیار ارزشمند و از منابع دست اول تاریخ صدر اسلام به شمار می‌رود و دارای مطالب منحصر به فرد و حاوی مضامین بلندی است و نزد محققان و پژوهشگران شیعه و اهل تسبیح از اعتبار ویژه‌ای برخوردار است، و نیز از مصادر نهج البلاغه است. کتاب الغارات نزد شیخ مفید، ابی‌الحدید معتزلی، حسن بن سلیمان حلی، شیخ حر عاملی، علامه مجلسی و میرزا حسن نوری بوده است و از آن بدون واسطه مطلب نقل کرده‌اند.^۳

جایگاه علمی الغارات

نوشته‌ها و روایات ابراهیم بن هلال ثقفی، مورد اعتماد برجسته‌ترین عالمان و محدثان شیعه قرار گرفته است و شخصیت‌های بی‌نظیری در کتاب‌های خود به طایر گسترده از نوشته‌ها و روایات وی استفاده کرده‌اند. این شخصیت‌ها عبارتند از:

۱. احمد بن خالد برقی در کتاب المحاسن.

۲. محمد بن حسن صفار در بصائر الدرجات.

۳. کلینی در الکافی.

۴. شیخ صدوق در من لایحضره الفقیه.

(۱) نهج البلاغه، خطبه ۲۷.

(۲) الذریعة الی تصانیف الشیعه، شیخ آقابزرگ تهرانی، بیروت، دارالاضواء، ۱۴۰۳ ق، ج ۲، ص ۳۵.

(۳) امالی، شیخ مفید، تصحیح علی‌اکبر غفاری، انتشارات اسلامی، قم، ص ۱۴۶، ۲۶۰، ۳۰۵، ۳۳۹. شرح نهج البلاغه، ابی‌الحدید، تصحیح محمد ابوالفضل ابراهیم، اسماعیلیان، قم، ج ۲، ص ۶، ۸۵، ۱۱۳، ۲۸۶. مختصر بصائر الدرجات، حسن بن سلیمان حلی، انتشارات رسول مصطفی، قم، ص ۲۰۴. وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، مکتبه الاسلامیه، ج ۲۰، ص ۴۶. بحارالانوار، علامه مجلسی، مؤسسه الوفاء، بیروت، ج ۱، ص ۱۹. مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۲۵۹.

۵. شیخ مفید در امالی.
 ۶. شیخ طوسی در تهذیب.
 ۷. سید مرتضی در الشافی.
 ۸. علی بن ابراهیم قمی در تفسیر قمی.
 ۹. ابن قولویه در کامل الزیارات.
 ۱۰. ابن شهر آشوب در المناقب.
 ۱۱. شیخ طوسی در اعلام الوری.
 ۱۲. سید علی بن طاووس در الیقین و اقبال الاعمال.
 ۱۳. سید عبدالکریم بن لایس در فرحة الغری.
 ۱۴. ابوجعفر طبرستان در «بشارة المصطفی».
 ۱۵. قطب راوندی در الخریج و الخراج.
 ۱۶. علامه مجلسی در بحار الانوار.
 ۱۷. شیخ حر عاملی در وسائل الشیعة، اثبات الهداة.
 ۱۸. میرزا حسین نوری (محدث نوری) در وسائل الشیعة.
 ۱۹. شیخ عباس قمی (محدث قمی) در سفینه البحار.
- این امر جایگاه والای کتاب حاضر را در محافل علمی و فرهنگی به خوبی آشکار می‌سازد.

مروری بر کتاب الغارات

الغارات از مهم‌ترین تألیفات ابن هلال ثقفی است که در آن تصویری جامع از وقایع دوران حکومت علی (ع) به دست داده است. وی برخلاف دیگر منابع، به نبردهای دوره خلافت علی (ع) اشاره نکرده است. به نظر می‌رسد هدف وی ذکر مطالبی بوده که در دیگر منابع، کمتر بدان توجه شده است.

ثقفی از ارائه یک تاریخ عمومی پرهیز کرده و با مختصر کردن موضوع کتاب به نوعی تک‌نگاری انجام داده است. به همین دلیل می‌توان الغارات را منبع ارزشمندی درباره علی (ع) و مخالفین وی به شمار آورد.

نوع نگارش الغارات بر اساس حوادث است، به عبارتی هر حادثه تحت عنوانی جداگانه، مورد بحث قرار گرفته است. ثقفی به عامل زمان توجهی نکرده و در ذکر مطالب، تنها نام حادثه را سرفصل قرار داده است. وی تنها به نقل اطلاعات و روایات اکتفا کرده و هیچگونه تحلیلی از مطالب ارائه نداده است، به عبارتی وی از ابراز نظر و عقیده خودداری کرده است.

از سوی دیگر هیچ نشانه‌ای مبنی بر اینکه ثقفی از منابع قبلی خود استفاده کرده باشد در الغارات دیده نمی‌شود و تمامی روایت‌ها با ذکر «فلان بن فلان گوید» آغاز می‌شود. الغارات شامل دو بخش است و هر بخش دارای فصول متعددی است.

هدف مؤلف در این اثر، نمایاندن ستم‌ها و غارت‌هایی است که معاویه و عوامل وی در سرزمین‌های تحت قلمرو حکومت امیر مؤمنان علی (علیه السلام) انجام داده‌اند. او می‌خواسته غارت‌های معاویه را - به ویژه بعد از جنگ نهروان - به مناطق تحت نفوذ کارگزاران علی (علیه السلام) بنگارد و به این وسیله، مظلومیت آن امام همام و یارانش را آشکار سازد.

www.ketab.ir

